
DOKUMENTUM

Lassan két éve, hogy befejeződött az utóbbi idők valószínűleg legfontosabb felnőttoktatási rendezvénye, az UNESCO V. felnőttoktatási világkonferenciája. A Hamburgban megtartott konferencián fontos szerep jutott a harmadik világ iránti elkötelezettségnek, ezen belül az analfabetizmus visszaszorításának. Ma az oktatással foglalkozó szakemberek egyik kulcsszavának számít az élethosszig tartó tanulás fogalma, amely egyre képzetesebb emberiséget tart kívánatosnak. Ehhez kapcsolódik az a változás is, ami a 'literacy' fogalmának kibővülésével írható le, hiszen nemcsak az írni-olvasni tudást, de egyre inkább a számítógép, a világháló használatát is értjük ez alatt. Ennek ellenére nem árt olykor szembesülni azzal a ténnyel, hogy még ma is igen sok az írni-olvasni nem tudó ember: számukat több, mint 800 millióra becsülik. Nem véletlen, hogy tavaly a dél-afrikai Durbanben megrendezett VII. MINEDAF-konferencia témája a Hamburgban javasolt „Írásbeliség Évtizedének” megvitatása volt. Ez a Paulo Freire emlékének szentelt időszak 1998-ban kezdődött és 2007-ig tart. Jóllehet, az írásbeliség területén Afrika a legelmaradottabb térség (1995-ös becslések szerint a 15 éven felüli lakosság 43,8 %-a, ezen belül is a nőknek több mint a fele nem ismeri a betűket), a legtöbb analfabéta a legnépesebb kontinensen, Ázsiában található.

Bár ezek a problémák főleg tőlünk távol eső térségeket érintenek, időnkénti ismeretésüket ennek ellenére szükségesnek tartom, hiszen néha elfeledkezünk arról, hogy a Föld nem szűkíthető egyetlen kultúrkörre, hogy az emberiség jelentős többsége nem Európában vagy Amerikában él. Az Educatio jelen rovatába az 1998 tavaszán Melbourne-ben megrendezett, az ázsiai és csendes-óceáni térség oktatási kérdéseivel foglalkozó UNESCO-konferencia anyagából válogattunk. Hiba lenne azonban azt hinni, hogy a melbourne-i UNESCO-konferencia csupán az analfabetizmus témájával foglalkozott. Ezt nem is tehetné volna meg, gondoljunk csak az ázsiai, csendes-óceáni régió rendkívüli heterogenitására. Itt találjuk a különböző tanulmányi világbajnokságokon rendszeresen élen végző Szingapúrt, Japánt, Dél-Koreát, amely országok teljességgel más oktatási problémákkal küszködnek, mint mondjuk Banglades vagy Nepál. „Az ázsiai és csendes-óceáni térség XXI. századra vonatkozó oktatási kérdései” címmel nagy feladatra vállalkozó konferencia a delors-i négy alappillérre épült. Rosszmájúan úgy is fogalmazhatnánk, hogy kissé túlságosan is utánozza azt, nem nagyon nevezhető innovatívnak, kreatívnak. Másfelől ez a rendezvény is jól mutatja, mintegy aláhúzza a Delors-jelentés fontosságát, meghatározó szerepét, s persze alkalmat kínál arra is, hogy betekintést kapjunk egy nálunk eléggé ismeretlen régió oktatási helyzetébe, feladataiba.

Az alábbi dokumentumok közül az első az a Jacques Delors-ral készített interjú, amelyet a konferencia résztvevői videófelvevételről láthattak. A beszélgetés után majdnem teljes terjedelmében közöljük a konferencia végén elfogadott nyilatkozatot: a 65 pont közül csupán azokat hagytuk ki, amelyek egyáltalán nem kapcsolódnak e számunk témájához.

Tomasz Gábor

ÜZENET A MELBOURNE-I KONFERENCIA KÜLDÖTTEINEK¹

COLIN POWER: Delors úr, két évvel ezelőtt készült el az UNESCO számára az Ön által vezetett Nemzetközi Bizottság jelentése az oktatás XXI. századra vonatkozó kérdéseiről. *Az oktatás – rejtett kincs* sok országban meglehetősen nyomatékkal járult hozzá az oktatás megújításáról szóló vitákhoz. Több mint húsz nyelven adták ki eddig, és még további kiadások várnak megjelenésre. Ez a jelentés a központi témája annak a konferenciának is, ami jelenleg zajlik Melbourne-ben. Kiindulásként kifejtené nekünk a véleményét arról, hogy miért olyan hangsúlyos téma az oktatás manapság?

JACQUES DELORS: Örömmel. Először azonban szeretném kifejezni köszönetemet az ausztrál hatóságoknak mind nemzeti, mind állami szinten azért, hogy kezdeményezték ennek a konferenciának a megrendezését. Szintén szeretném elmondani, mennyire sajnálom, hogy jómagam nem lehetek jelen. Ez az oktatással szembeni elkötelezettség, mint központi társadalmi jelenség, üdvözlendő. Bátorító jele annak, hogy az Önök számára az oktatás a nemzeteket összekötő fontos elem. Ez az akarat, hogy együtt munkálkodjanak azoknak a témáknak a feltárásán, amelyeknek a jövőben együtt nézünk elébe, optimizmust sugároz a jelenlegi gazdasági félelmekkel teli időkben. Kérdésére visszatérve, azt gondolom, hogy ma, amikor a bizonytalanság terjedt el különböző területeken, úgy fordulunk az oktatáshoz mint megtartó értékhez. Tanúi lehettünk annak az elmúlt években, hogy megnőtt az érdeklődés az oktatás gazdasági értéke iránt. Az oktatás bizonyítottan a gazdasági növekedés és az egyéni haladás kulcsfontosságú tényezőjévé vált, ugyanakkor jóval több mint a gazdasági haladás eszköze. Azt is mondhatnánk az Emberi Jogok Nyilatkozatának szavaival, hogy az oktatást „az emberi személyiség teljes fejlődésére kell irányítani”. Mindnyájan érezzük a mai változások okozta nyomást és feszültséget. E feszültségek közepette az oktatásnak a megértés és a változáson való uralkodás eszközévé kell válnia. Ugyanakkor biztosítania kell a kulturális és történelmi folytonosságot, ma talán jobban, mint eddig bármikor. Amint azt a jelentés bevezetőjében kifejtettem, az oktatás a legjobb eszköz arra, hogy minden egyes fiatallal megismertessük mindazt,

¹ Az írás egy video-interjú átirata, amelyet Jacques Delors-ral készített Colin Power, az UNESCO oktatási főigazgató-helyettese.

amit az emberiség eddig megtanult magáról. Így, azt gondolom, az oktatásnak egyaránt célzatosnak és nyitottnak kell lennie: feladata, hogy tudást, értékeket és készségeket adjon át, de soha ne korlátozza a kíváncsiság ébredését, a vágyat a keresésre és a tanulás folytatására.

COLIN POWER: Sokszor kifejtette, hogy a Bizottság számára a legnagyobb kihívást a világban tapasztalható helyzetek nagymértékű sokfélesége jelentette. Mégis a bizottsági jelentés néhány széles, átfogó témára összpontosít, úgymint a társadalmi kohézió igénye.

JACQUES DELORS: Úgy gondolom, beszélhetünk a helyzetek, problémák és kultúrák sokféleségéről, de a szándékok egyfajta egységéről is. Így mi a bizottságban arra összpontosítottunk, amit közös törekvésként értékeltünk, azzal a céllal, hogy körvolalazzuk azt az oktatásképet, ami azután inspirálhatja helyzetspecifikus alkalmazásait. Az élethosszig tartó tanulás témája például kiemeli azt, amit mindegyikünk tud: nem kielégítő és nem is praktikus ma azt képzelni, hogy az alapoktatás mindnyájunkat felkészít egy életre. A változó munkamódszerek, a növekvő élettartam, a változás felgyorsulása mind arra kényszerítenek bennünket, hogy a tanulást egy életen át tartó folyamatként fogjuk fel.

COLIN POWER: Az oktatás négy alappilléreinek meghatározása által, amelyek köré mostani konferencia is szerveződött, a bizottság eddigi oktatásról alkotott képünk megújítását is javasolja?

JACQUES DELORS: Igen. Ez volt a bizottság módszere, hogy emlékeztessen arra, hogy az oktatásba a kezet és az elmét egyaránt be kell vonni, s ki kell hozni a legtöbbet, a kincset mindenkiből, de arra is fel kell készítenie az egyént, hogy társadalomban élni tudjon. Egy egyéniség nem teljes, ha nem polgár, a szó legnemesebb értelmében. Ez azt jelenti, hogy az illető jogainak és kötelességeinek egyaránt tudatában van, mindkettőt képes gyakorolni és részt venni a társadalom irányításában. A polgárság nem egydimenziós dolog: ez vonatkozik az egyén közösségére, államára és nemzetére, szélesebb entitásokra. Minden személynek több identitása van, több polgársága, és sokdimenziós létezésünk megértése és megvalósítása az, ami mindnyájunkat a társadalom hasznos és tevékeny tagjává tehet.

COLIN POWER: Ázsia és a csendes-óceáni térség a legnagyobb és legsokszínűbb a világ régiói között. Milyen üzeneteket közvetít az együttműködéssel kapcsolatban a jelentés ezen különböző országok számára?

JACQUES DELORS: Önt nem fogja meglepni, ha azt mondom, hogy eltökélten hiszek az országok közti együttműködésben, legyen ez regionális csoportok közötti vagy másfajta kapcsolat. Ázsiában és a csendes-óceáni térségben éppen a régiók sokfélesége a legnagyobb gazdaság. Ez a sokféleség, tudom, folyamatos inspirációt jelent az újításra, az egymástó való tanulásra és a közös problémák megoldására irányuló törekvésekre. Ugyanakkor a régióknak teljes mértékben együtt kell működni az egyre nagyobb, szorongató problémák megoldásában is. Vannak nehézségek az írástudatlanok nagy számának következtében néhány országban, problémák a szét-szórta lakosság nehéz elérhetősége miatt másokban, de problémát jelent a kis orszá-

gok számára a felsőoktatás megszervezése és kínálata. Előrelépés történt a jelentkezők számának növelésében, az esélyegyenlőség fokozásában. Noha ebben a régióban él a Föld lakosságának több mint 60 %-a, szintén itt található a világ írástudatlanjainak 73 %-a. A technológia, tudom, azt az ígéretet hordozza, hogy kiterjeszti az oktatás elérhetőségét földrajzilag és időben: döntő jelentőségű feladat lesz, hogy egyetlen ország se maradjon le a technológiai változásokban, amelyek új távlatokat nyitnak az oktatásszervezésben. A regionális együttműködés bizonyára segíti a belső kapacitások továbbfejlesztését, annál inkább, mivel a kommunikációs technológia biztosítja az információk gyors cseréjét – fokozatosan csökkenő költségek mellett. A régió belüli mobilitás is növekedhet. Például a régió külföldön tanuló diákjainak csupán 20 %-a tanul a térség más országaiban. Ezek azonban csak kiragadott példák. A konferencia témák sorozatát járja körül, új kérdéseket vet fel és kidolgozza az itt elkezdett vagy már folyamatban lévő munka folytatásának módjait. Azt remélem, hogy a jelentés, amelyet engem ért a megtiszteltetés, hogy az UNESCO számára elkészítsek, betölti azt a funkciót, amelyre szánták. Remélem, hogy ösztönzőleg hat majd a további vitákra és a konkrét cselekvésre. Remélem, hogy egy lesz azokból építőelemekből, amelyek által fejlődik és megújul az oktatás, hogy végül összes potenciálját felhasználva felszínre hozhassa az egyénekből rejlő lehetőségeket. Engedje meg, hogy ismételten sok sikert kívánjak a konferenciához.

A MELBOURNE-I NYILATKOZAT²

1. Mi, a melbourne-i konferencia résztvevői, akik az UNESCO ázsiai-csendes-óceáni térségének tagállamait képviseljük, egyhangúlag elfogadjuk az alábbi nyilatkozatot.

Újra megerősítjük, hogy:

2. Támogatjuk az *Oktatás – rejtett kincs* című jelentést és egyetértünk az abban megfogalmazott javaslatok végrehajtásában a régió oktatásfejlesztésére vonatkozóan. A Nemzetközi Bizottság a XXI. századi oktatás kérdéseivel foglalkozó jelentésének legnagyobb erénye átfogó jellege és globális látószöge. Széles körben alkalmazható elveket fogalmaz meg, és lényegesen kiterjeszti az oktatás fogalmát. Ennek a konferenciának a feladata, hogy a tagállamok és az UNESCO döntéshozó testületeinek bevonásával erre az átfogó jellegre építsen olyan módon, hogy megfeleljen a régió és az egyes tagállamok sajátos igényeinek, és alkalmazza az általános alapelveket az iskolák és az emberek mindennapi munkájára vonatkozóan, valamint, hogy

² Melbourne-i UNESCO Konferencia: Az ázsiai és csendes-óceáni térség XXI. századra vonatkozó oktatási kérdései, 1998. április. Az UNESCO 1998-as Melbourne-i Konferenciájának legjelentősebb eredménye a Nyilatkozat elfogadása volt, amely a konferencia plenáris és szekcióüléseiben megfogalmazott szándékokat és ajánlásokat rögzíti. A Nyilatkozatot a záróülésen a küldöttek egyhangúlag elfogadták.

az oktatás kiszélesített értelmezését az eredményesség fokozásának eszközeként, és ne pusztán retorikai fordulatként használja.

3. Elismerjük azokat a jelenlegi és jövőre vonatkozó kihívásokat, melyek célja egy harmonikus és produktív világtársadalom létrehozása, amely tiszteletben tartja az emberi értékeket és a tartós fejlődés elvét. A Delors-jelentés alapos és reális elemzését adja a világhelyzetnek az oktatásfejlesztésre vonatkozóan, építve az 1990-es jomtieni találkozón (World Conference on Education for All, Jomtien, Thaiföld, TG) megfogalmazott értékelésre. A jelentésben azonosított fő témák meghatározó jelentőséggel bírnak régióink számára. Az ázsiai és csendes-óceáni térség nagyon eltérő földrajzi és társadalmi helyzetű országokból tevődik össze: hegyvidéki és szárazföldi országoktól az óceán által határolt kis szigetsoportokig, a legnagyobbtól a legkisebb népességű országokig. A régióban él a világ írástudatlan és teljesen iskolázatlan lakosságának túlnyomó része. Ugyanakkor a térség problémáinak megoldására irányuló kapacitás megnövekedett. A jomtieni konferencián azonosított problémák az azóta történt jelentős erőfeszítések eredményeként bizonyos mértékben javultak, de még mindig nagy feladatok állnak előttünk.

4. Megjegyezzük, hogy a Delors-jelentésben rögzített kulcsprobléma nagyon aktuális a régió számára, a világszerte tapasztalható kölcsönös függés és globalizáció vonatkozásában: „A legnagyobb kockázat, amitől tartanunk kell, hogy szakadék keletkezik egy, az új világban eligazodni képes kisebbség és egy az eseményektől sodortatott többség között, mely utóbbi képtelen kivenni a részét a közös sorsból, pedig ez visszavetheti a demokrácia megvalósulását és számos konfliktust okozhat.”

5. Ez az a szakadék, amelynek áthidalására az oktatás segítségével elszántuk magunkat. Ez egy nagyon jelentős ügy a régió számára a tagországokon belül és között egyaránt. Különösképpen figyelmet fordítunk azoknak a régióban található országoknak az oktatással kapcsolatos sajátos igényeire, amelyek jelenleg térnek át a piacgazdaság rendszerére.

6. A jomtieni konferencián részletesen megismerhettük ezt a szakadékot és a hátrányok konvergenciájának jelenségét. Az a konferencia cselekvésre mozgósított régiószerte, melynek alapvető célja a szegénység megszüntetése és a nagyobb egyenlőség elérése. Ez irányban kell a tagállamoknak elkötelezni magukat a kormány tevékenységén, az oktatási rendszeren és az országon belüli összefogáson keresztül, mely összeköti a szülőket, a gazdasági köröket és a vallási közösségeket, valamint a tanárokat és a diákokat.

7. A Delors-jelentésre alapozva összehangolt és folyamatos cselekvésre van szükség, hogy jelentős fejlődés következhesse be az oktatásban, amely döntő jelentőségű a világ és a régió számára. Elismerjük, hogy a jelentés ajánlásai távolba mutatóak, és alapvető – nem csupán mennyiségi – változásokat várnak el térségünk oktatási rendszereitől. A növekvő hozzáférés és nagyobb részvétel nem elegendő, amennyiben nem párosul az oktatás minőségének és jelentőségének fokozódásával.

8. Megjegyezzük, hogy a Delors-jelentés, a jelen és jövő kihívásainak való megfelelést hangsúlyozva, biztosította az elméleti kereteket, amely meghatározta az APEID

(Asia and Pacific Programme of Educational Innovation for Development, TG) Munkatervének kialakítását a Hatodik Programciklusra (1997-2001). Az ACEID-nek (Asia-Pacific Programme of Educational Innovation for Development, TG) meghatározó szerepe volt a PROAP (Regional Office for Education in Asia and the Pacific, TG) számára is azáltal, hogy segíti a régió országait a Delors-jelentés javaslatainak megvalósításában, és ezen jelenlegi jelentés ajánlásainak megfogalmazásában.

9. Ezért támogatjuk az alábbi ajánlásokat, amelyek a konferencián lezajlott vitáknak megfelelően vannak csoportosítva, s amelyek négy fő témáját a Delors-jelentés határozta meg: „megtanulni megismerni, megtanulni dolgozni, megtanulni együtt élni másokkal, megtanulni élni”.

10. Ezen címek által határoztuk meg a prioritásokat, mivel szándékunkban állt a legsürgetőbb témákra irányítani a figyelmet. A prioritások alapvetően a szakadék áthidalására vonatkoznak, azaz arra törekedtünk, hogy biztosítsuk, hogy az oktatás folyamatos fejlesztése valójában magába foglalja azokat, akik jelenleg teljesen ki vannak zárva, vagy szűkösen részesülnek a lehetőségekből. Ugyanakkor tisztában vagyunk azzal, hogy az ajánlások a fenti témák alapján történő kidolgozása következményeként több átfedés alakulhat ki. Különösen három szempont emelkedik ki, amely mindegyik témakörben jelentőséggel bír: a tanárok, a kutatás jelentősége és a technológia szerepe az oktatásban. Noha a konferencia résztvevői tudatában vannak annak, hogy ezek mind a négy témakörben alapvető jelentőséggel bírnak a jövőbeli fejlődés szempontjából, a tanárokról és a kutatásra vonatkozó ajánlások a negyedik, a technológiára vonatkozó pedig az első témakörben jelennek meg.

11. Az ajánlások megfogalmazásakor a konferencia résztvevői teljes mértékben tudatában vannak feladatuk összetettségének. Nem várunk csodálatos gyógyulást, hanem tudjuk, hogy ezen szándékok sikeres megvalósításához hosszú távú és egységes köteletségvállalásra van szükség. Azért, hogy biztosítsuk a folyamatos munkát ajánlásaink bevezetésére, elhatározzuk, hogy négy munkabizottságot hozunk létre – témakörönként egyet –, melyek az UNESCO működési mechanizmusának felhasználásával járulhatnak hozzá az adott témakörben megfogalmazott ajánlások megvalósításának sikeréhez. A kapcsolattartás e-mailen és telekonferencia segítségével történik, s mindent megteszünk azért, hogy a tagok rendszeres időközönként találkozzanak, például UNESCO konferenciákon, mint például az 1998 októberében sorra kerülő párizsi felsőoktatási világkonferencia vagy a novemberi Bangkokban megrendezendő negyedik UNESCO-ACEID nemzetközi konferencia keretében. A PROAP-UNESCO (Bangkok) működik szervezőként a munkacsoportok számára, bevonva a folyamatba az UNESCO más, a régióban működő tisztségviselőit.

Alapoktatás mindenki számára

13. Elkötelezzük magunkat arra, hogy folyamatos erőfeszítéseket teszünk azért, hogy az alapoktatást mindenki számára biztosítsuk, nem csak a tanulók, de a régióban élő 600 millió írástudatlan felnőtt, és a 70 millió iskolába nem járó gyermek számára. Az alapoktatás Jomtienben kidolgozott definíciója alkalmas arra, hogy valós lehetőséget kínáljon mindazok számára, akik jelenleg meg vannak fosztva a társadalomban való teljes és hatékony részvételtől. Elismerjük azokat a lépéseket, amelyeket például az olyan testületek mint az APPEAL (Asia-Pacific Programme of Education for All, TG) és a tagországok eddig tettek önállóan és együttműködések keretében, hangsúlyozzuk azonban a folytatódó és fokozott cselekvés fontosságát. Ahogy ezt az egyik résztvevő fogalmazta: „A szegényeknek csak jelenük van.”

14. Elismerve az írás-olvasás képességének komplex jelentőségét a tanulás szempontjából, valamint a tanárok és mások létfontosságú szerepét a diákok ezen képességének fejlesztésében, ajánljuk olyan stratégiák kidolgozását, amelyek lehetővé teszik a családoknak, hogy gyermekeik oktatásában részt vegyenek úgy, hogy ez elősegítse az írás-olvasás fejlesztését.

15. Belátva, hogy a technológia és a hatékony állampolgári lét a XXI. században nagyobb követelményeket támaszt a számolási készségekkel szemben, ajánljuk, hogy az UNESCO és a tagállamok dolgozzák ki a számolni-tudás megfelelő meghatározását és azt, hogy ez mit jelent a gyakorlatban lokális és globális szinten. Szintén ajánljuk, hogy az UNESCO jelölje ki a Számolás Nemzetközi Évét.

16. Elismerve, hogy a természettudományi oktatás tükrözi a tudomány folyamatos gazdasági növekedést elősegítő szerepét, ajánljuk, hogy az UNESCO és a tagállamok gondolják újra a természettudományos oktatás definícióját, hogy az még teljesebben fogja át a tartós fejlődést és tudományban való jártasságot, amely az alapfokú oktatásban kezdődik.

17. Annak tudatában, hogy az értékelés fogalmi megértése alapvető fontosságú, ajánljuk, hogy dolgozzanak ki olyan struktúrákat az iskolákban és az oktatási rendszeren belül, amelyek segítik a tanárokat abban, hogy létrehozzák és alkalmazzák saját értékelési módszereiket, biztosítva ezáltal a tanárok, a szülők és a (felnőtt vagy gyermek) tanulók együttműködését.

Technológia és oktatás

21. A konferencia elismeri az új technológiák jelentőségét az egyéni tanulás segítségével, az oktatás kiterjesztésében, s hogy jelentős többletet ad a tanárok eszköztárához. Ezért ajánljuk, hogy az UNESCO és a tagállamok sürgősséggel vizsgálják meg a lehetőségeket, hogy ezek a kétségtelen előnyök minél szélesebb körben, reális költségek mellett váljanak elérhetővé.

22. Felismerve, hogy a természettudományos oktatásba jelentkezők száma csökken, a kormányokat felkérjük, hogy vizsgálják meg, van-e szükségük ezen a területen több tanárra, és alakítsák ki az országaikban a megfelelő egyensúlyt.

23. Ugyanakkor a konferencia kifejezi reményét és meggyőződését a technológia oktatásra gyakorolt hatásával kapcsolatban. Elismerjük a távlatait annak, ha jelentősen nő a tanulók információhoz való hozzáférése, és az előrelépést az oktatás kiterjesztésében olyan emberek számára is, akik jelenleg részben vagy egészen nem elérhetők. De ugyanakkor ott van a veszély, hogy még jobban nő az esélyegyenlőtlenség és nagyobb lesz a hozzáférése azoknak, akik eddig is kedvezőbb helyzetben voltak, és fokozódik a hátránya azoknak, akik nem rendelkeznek politikai vagy gazdasági befolyással. Nem állíthatjuk meg a technikai fejlődést, de az olyan testületeknek mint az UNESCO, melyek globális hatókörrel bírnak, mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy az új információs technológia a liberalizáció és ne a jogfosztottság fokozásának eszköze legyen. Az oktatás és technológia kérdésköre jelentős mértékű nemzetközi összefogást igényel, ha meg akarjuk valósítani az oktatás kiterjesztésére vonatkozó elképzeléseket. A konferencia több ország esetében érzékeli a távolságot a távlatok és a realitás között. Ezért hangsúlyozzuk a széleskörű nemzetközi összefogás értékét a lehetőségek kiaknázásának érdekében, s hogy megvalósulhasson a technológia magas színvonalú felhasználása és az esélyegyenlőség a hozzáférés szempontjából.

24. Van még egy terület, ahol a technológiának negatív és pozitív hatása egyaránt lehet. Gyakran hangoztatják, hogy az információs technológia átveszi a tanár helyét. Az új technológia fokozhatja a tanár munkáját azáltal, hogy nagyobb sebességgel egyre több információ válik elérhetővé. Ez a tanár munkáját még inkább alapvető jelentőségűvé teszi, egyfelől az információ kiválasztása, másfelől az emberi értékek fontossá tétele által. Túl gyakran tapasztalható, hogy amikor egy új technológiát vezetnek be az oktatásba, a hangsúly a hardveren és az elérhető anyagokon van. Legalább ennyire fontos, hogy a tanárok, akik használni fogják vagy kapcsolatba kerülnek vele, a kezdetektől be legyenek vonva a tervezésbe és a felhasználási lehetőségek kidolgozásába.

25. Felismerve a technológia lehetséges szerepét az írás-olvasás fejlesztésben, ajánljuk, hogy az UNESCO vegyen részt az ezzel kapcsolatos technológia és a szaktudás elosztásában a régió iskoláiban, s hogy a tagállamok aknázzák ki az interaktív technológiából eredő lehetőségeket a felnőttek írás-olvasásának fejlesztésére. A lányok és nők hozzáférése ehhez a technológiához elsődleges jelentőségű.

26. Felismerve, hogy az oktatásban felhasználható számos technológiai eszköz létezik, javasoljuk, hogy az UNESCO:

- támogassa a tagországokat, hogy azok kidolgozhassák a tanulást segítő technológiák biztosítására vonatkozó politikájukat;
- segítse az országokat helyzetük és politikájuk feltérképezésében;

- segítsen a tanácsadásban és a kultúrák közötti együttműködésben;
- tárja fel a tárgyalási lehetőségeket a szoftverekkel kapcsolatos megállapodásokról a tagállamok között.

Közösség és felnőttoktatás: élethosszig tartó tanulás

27. Támogatásunkról biztosítjuk a Hamburgi Felnőttoktatási Konferencián kiadott nyilatkozatot, elismerve a felnőtt és közösségi oktatás különleges jelentőségét, mely a legfőbb elem az élethosszig tartó tanulás céljának megvalósításában. A formális szektornak fokozott szerepe van az olyan programok, mint Az alapoktatást mindenkinek által megfogalmazott kihívások teljesítésében, de tudatában vagyunk a non-formális oktatás fontos kiegészítő szerepének és a két szektor közötti szoros és hatékony együttműködés szükségességének. Megjegyezzük, hogy a formális és non-formális oktatás közötti különbségtétel ma sokkal kevésbé tisztázott, mint valaha. Ez a trend folytatódni fog, mivel az emberek az élethosszig tartó tanulást szükséges útként fogadják el, és igényeiknek megfelelően kapcsolódnak be (és ki) az oktatás különböző formáiba, függetlenül attól, hogy melyik szektor kínálja a megfelelő képzést.

28. A konferencia hangsúlyozza az élethosszig tartó tanulás koncepciójának fontosságát és elismeri a Hamburgban elfogadott koncepciót. Elismerve, hogy az nem csupán a felnőttoktatás szinonimája, de olyan fogalom, mely magába foglal mindenféle tanulást. A mesterséges megkülönböztetés, amely az oktatás különböző szektorai között létezik, nem visz előre, ezért szükség van egy konstruktívabb kapcsolatra az egyes elemek között, amelyeknek fogalmilag és a gyakorlatban is egy rendszert kell alkotniuk.

Munka és oktatás

29. A konferencia fontosnak tartja a munka és az oktatás kapcsolatát, melynek jelentős hatása van a szakképzésre, amint azt a nemrégiben megtartott UNESCO-UNEVOC (UNEVOC, International Project on Technical and Vocational Education) konferencián készült jelentés is hangsúlyozza. Látjuk ennek jelentőségét az oktatás minden szintjének fejlődése szempontjából. A munka természetében végbe ment változások az elmúlt évtizedek során forradalmiak voltak, s ez folytatódik a következő évezredben is. Ez fokozottan érinti majd ezt a régiót is, mivel egyre több ország fogja fejleszteni tudományos kultúráját, amely hozzájuttatja őket a modern technológiához és ezáltal a munka újfajta módjaihoz. Ezeknek az új módszereknek a hatása társadalmi és foglalkoztatási is lesz. Az oktatás minden szektorának tudomásul kell vennie a megváltozott és változó igényeket. Ajánljuk, hogy az UNESCO folyamatosan vizsgálja ezt a területet. Elismerve, hogy a szakképzés megújítása globális probléma, javasoljuk, hogy az UNESCO dolgozzon ki nemzetközi együttműködésre vonatkozó stratégiát a szakképzés fejlesztésével kapcsolatban. A szakképzési programoknak a közösségek munkával kapcsolatos kulturális és társadalmi szempontjait is magukba kell foglalnia.

30. A munkahelyi tanulás és a készségek ottani értékelése sokféle formában és tartalommal jelenik meg. Alapelveként javasoljuk, hogy az oktatás és képzés a dolgozók már meglévő képességeire, tudására és kulturális tradíciójára építsen.

31. Mivel a készségek elsajátítását és a tudást munkahelyek sorozatán és élettapasztalaton keresztül lehet elérni, javasoljuk, hogy az értékeléskor ezt ismerjék el. Ez megkönnyíthetné az utat a további oktatás felé.

32. Javasolunk egy folyamatos és konstruktív párbeszédet az oktatás és a gazdasági szektor között a másik helyzetének és igényeinek jobb megértése végett. Ezt minden tagállamunknak szorgalmaznia kellene. Egy ilyen párbeszéd elősegíthetné partnerkapcsolat kialakulását az oktatási intézmények és magánszervezetek között, ami mindkét csoport számára értékes lehet. Szükséges olyan stratégiák kidolgozása, melyek elősegítik a partnerség kialakítását a gazdaság és az oktatás között, különösen helyi szinten, a kommunikációs mechanizmusok hangsúlyozásával.

Felsőoktatás

34. A konferencia üdvözli az ebben az évben októberben Párizsban tartandó Felsőoktatási Világkonferencia kezdeményezését. Elismerjük a felsőoktatásban a növekvő elvárásokból és nehéz pénzügyi körülményekből eredő problémákat, valamint az igényt, hogy „kiszélesítsék a felsőoktatásba való bejutást, fejlesszék ennek a szektornak a menedzsmentjét és megerősítsék kapcsolatait a termelő és szolgáltató szektorral.”

35. A Világkonferencia számára különösen ajánljuk a még hatékonyabb kapcsolat kiépítését a felsőoktatás és más szektorok között. Az UNESCO Felsőoktatáspolitikai tanulmánya a ‘pro-aktív egyetem’ szükségességéről és egy új oktatási szövetség iránti igényről beszél, mely elvezet egy világméretű megegyezéshez az oktatás, a tanulás, a kutatás és a szolgáltatás funkcióinak, s végül magának a felsőoktatási intézményrendszernek a megújításához. Üdvözöljük ezt a megközelítést és kinyilvánítjuk nyitottságunkat a felsőoktatás és más szektorok közötti konstruktívabb kapcsolat kialakítására.

36. Főképp a következő különösen fontos területekre hívjuk fel a felsőoktatási intézmények figyelmét:

- * a tanárok alapképzése;
- * a tanárok szakmai továbbképzése;
- * az oktatáskutatás szerepe az oktatásfejlesztésben;
- * az oktatási rendszerek elemzése és értékelése.

37. Elismerve, hogy szükség van arra, hogy megfelelően képzett szakemberek, ugyanakkor tudatos állampolgárok és önálló személyiségek kerüljenek ki az oktatásból, javasoljuk, hogy a tanárképzési programokba épüljenek bele ezek a dimenziók is.

38. Elismerjük a felsőoktatással kapcsolatos nemzetközi együttműködés szükségességét. A gyors növekedés és a növekvő követelmények időszakában a konstruktív kölcsönös kapcsolatokat fel lehet használni arra, hogy a hallgatók a legjobb oktatásban részesülhessenek és a leggazdagabb forrásokhoz juthassanak hozzá. A kutatás eredményessége is fokozható az egyes témák vizsgálatára kiépített nemzetközi hálózat kiépítésével. Az új technológia nagyban hozzájárul ezeknek a lehetőségeknek a jobb kihasználásához. Alapvetően és elsősorban azonban nyitottságra van szükség a felsőoktatás különböző intézményei között. A nemzetközi együttműködés az oktatás minden szintjén fontos, de a felsőoktatás ebben vezető szerepet tölthet be. Javasoljuk, hogy az UNESCO dolgozzon ki és támogasson olyan mechanizmusokat, melyek arra ösztönzik a fejlett országokat, hogy megosszák a formális oktatásban használt tanterveket és segédanyagokat a kisebb és fejletlenebb országokkal.

Megtanulni együtt élni

39. A konferencia úgy véli, hogy ez a téma különös jelentőséggel bír a többi témakör értelmezése szempontjából. Az az oktatási rendszer, amely a magas technikai képzettség biztosításán túl nem alakítja ki a békés és harmonikus társadalom iránti elkötelezettséget, az adott társadalom létét és folytonosságát alapjaiban veszélyezteti. A téma az UNESCO alapokmányának is integráns része, mely a szervezet alapvető céljaként az emberiség általános jólétének fokozását és a nemzetközi béke megvalósítását határozza meg.

40. Javasoljuk, hogy az UNESCO-PROAP égisze alatt az APEID új programját „Megtanulni együtt élni” – közös fejlesztési projektként dolgozza ki azzal a céllal, hogy:

- ◆ terjessze a dokumentumokat és információkat a békés egymás mellett élés ázsiai és csendes-óceáni tapasztalatairól és a békével és a nemzetközi megértéssel kapcsolatos oktatási programokról;
- ◆ közös kutatásokat folytasson a kölcsönös érdekekről, összegyűjtse a békés egymás mellett élés sikertörténeteit a régióban;
- ◆ készítsen szakkönyveket, szakanyagokat, oktatási modulokat olyan címmel, mint például: Az ázsiai és csendes-óceáni civilizációk és kulturális sokféleség, és az emberiség közös öröksége;
- ◆ az oktatási intézmények és hatóságok támogatásával elősegítse a két- és többoldalú tanár- és diákcseré programokat;
- ◆ tréningeket és műhelyeket szervezzen a döntéshozók és a gyakorlati szakemberek számára a szakanyagok előállításával, a politikai elvek kidolgozásával, és a kutatási eredmények hasznosításával kapcsolatban.

41. Ahhoz, hogy a békére és megértésre nevelés hatékony lehessen a tanároknak minden előítéllettől és intoleranciától mentessé kell válniuk. Ezért fontos a tanárokkal és a továbbképzésüket végzőkkel való foglalkozás. Ezért támogatjuk, hogy az

UNESCO „Békére nevelés tanári programját” az ACEID-del együttműködve ebben a régióban is elindítsák.

Állampolgári és polgári nevelés

42. A konferencia során a régió több országa nagy érdeklődést mutatott az állampolgárság témája, valamint a társadalom résztvevő és felelős tagjaivá való nevelés iránt. Jelentős fejlődés történik az erre irányuló képzés tekintetében azért, hogy a célok valóra válhassanak. Ezek a képzések történelmi, az intézményrendszerrel és a szükséges folyamatokkal kapcsolatos ismereteket tárják fel, hogy biztosítsák a hallgatók számára a kormányzati munka természetének megértését, és maguk is felkészüljenek arra, hogy aktív és felelős résztvevői legyenek a társadalomnak. A Nemzetközi Oktatási Iroda és az UNESCO egyaránt jelentős programokat tart fent ezen a fontos területen. Az UNESCO és a tagállamok már eddig elért eredményeire támaszkodva szeretnék elérni, hogy a kutatási eredmények és tapasztalatok minden tagország számára hozzáférhetőek legyenek.

43. Elismerjük, hogy ez egy komplex feladat és az eredmények bizonytalanok. Egyszerűbb az intézményrendszerrel és a történelemről tanítani, mint kifejleszteni a demokratikus társadalommal szembeni elkötelezettséget. Mi ezt tartjuk folyamatosan feladatunknak.

44. Ehhez kapcsolódóan felkérjük az UNESCO-ACEID-et mint az 1998. novemberi Bangkoki Nemzetközi Oktatási Konferencia szervezőjét, hogy használja fel az alkalmat arra és gyűjtse össze az állampolgári neveléssel kapcsolatos kutatási eredményeket és a tapasztalatokat, s dolgozza ki a további intézkedések prioritásait.

45. Felkérjük továbbá az UNESCO oktatási főigazgató-helyettesét, hogy folytassa a megkezdett elemzési és szintetizáló folyamatot szélesebb körben, hogy a kutatási eredmények sokak számára elérhetőek legyenek. Nagyon sok olyan tapasztalat és kutatási eredmény halmozódott fel, amelynek összegyűjtésével értékes forrás hozható létre.

46. A konferencia támogatja az e területtel foglalkozó dániai akadémia alapításának tervét.

47. A gyakorlaton keresztüli tanulás a tagállamok számára sikeres módszer lehet: az állampolgári ismereteket gyakorlati projektek keretében oktatni. Támogatjuk a Delors-bizottság javaslatait azzal kapcsolatban, hogy a tanulók a szükséges ismereteket gyakorlati tapasztalatok útján sajátítsák el, olyan projektek keretében, amelyek során megtanulják a harmonikus együttélés módjait, mint pl. tanári felügyelettel történő utazások, nyári táborok, diákcsera programok.

48. Javaslataink megfogalmazásakor tudatában vagyunk annak, hogy felelős állampolgár koncepciójának tartalmaznia kell a világtársadalmi és helyi társadalmi szempontokat. Biztatjuk az ezzel a területtel foglalkozó országokat, hogy ismerjék fel azokat a veszélyeket, amelyek az állampolgárság kérdésének korlátozott megközelítéséből erednek. Hangsúlyozzuk, hogy a nemzetközi megértés kialakítása is a fo-

lyamat része, amely az állampolgárság szélesebb értelmű felfogásához vezet. Ehhez kapcsolódik a békére nevelés koncepciója is. Elismerjük a feladat nehézségét és összetettségét, valamint jelentőségét közös jövőnk szempontjából. Reménykeltő látni a sokirányú kezdeményezéseket ezen a fontos területen, valamint a számottevő előrelépés lehetőségét az érintettek hatékony együttműködésének köszönhetően.

Értékek és erkölcsstan

49. A konferencia felismerte az erkölcsi kérdések központi jelentőségét céljai egészére nézve és hangsúlyozza, hogy az állampolgári és békére nevelés szorosan összekapcsolódik az erkölcsstan oktatással. A PROAP már eddig is nagyon aktív volt ezen a területen, létrehozva egy regionális hálózatot, amely az oktatás értékeivel foglalkozik (APNIEVE, Asia-Pacific Network for International Education and Values Education, TG). A már elkezdett munkához támogatást várunk a tagországoktól és a nemzetközi szervezetektől, mivel jó alapot tudunk biztosítani más kezdeményezések számára.

50. Felismerve a más kultúrákban való elmélyülésen át vezető tanulás fontosságát, javasoljuk, hogy a tagállamok folytassák a csereprogramok és más kezdeményezések támogatását, amelyek segítik a tanárokat és diákokat az együttélés gyakorlati megközelítésében, s ezzel kapcsolatban kiemeljük az intézményi együttműködések szerepét.

51. Az értékek alakulásában iskolán kívüli hatások is közreműködnek, ezért ajánljuk az UNESCO-nak és a tagállamoknak, hogy összpontosítsanak az egyetemes értékek azonosítására, erősítésére és egyéni, intézményi és nemzeti szintű alkalmazására.

Tanárok

52. Úgy véljük, hogy ez a kérdés áll minden ajánlásunk középpontjában. Ettől a találkozótól azt várjuk, hogy a régióban az oktatás jelentős fejlődésnek indul, ami különösen fontos a jövő századi igényeknek megfelelő társadalmi haladás megvalósítása szempontjából. Nyilvánvaló számunkra, hogy bármely oktatással kapcsolatos előrelépés a tanárok aktív bevonását és támogatását igényli. Ez kiterjed:

- a tanárok és a tanárjelöltek kiválasztására;
- a tanárképzésre;
- a tanárok karrierfejlődésére;
- a folyamatos tanártovábbképzésre;
- a tanítás feltételeire;
- a tanári szakma státuszára;
- arra a felismerésre, hogy a tanároknak kulcsfontosságú a felelőssége a szakmai pedagógiai tudáson túl, hogy megismerjék, megértsék és próbára tegyék tanítványaikat.

53. Korábban már javasoltuk, hogy a Felsőoktatási Világkonferencia a tanárképzés és tanártovábbképzés kérdését helyezze a középpontba. Emellett kérjük az UNESCO-t, hogy ezeket sorolja a legfontosabb témák közé. Az UNESCO és az IBE (International Bureau of Education – IBE, TG) már elkezdte a tanítási feltételekkel és a tanárok státuszával kapcsolatos kérdések vizsgálatát. Ennek a tevékenységnek a folytatását határozottan javasoljuk, különös tekintettel a tanár mint szakember koncepcióra, amely magában foglalja a szakma felelősségét az etika és a szakmai kompetencia minőségének szempontjából. Reális alapokra építve a professzionalizmus szakmai koncepciójának kialakítása sokat tehetne a tanárok státuszának és hatékonyságának fokozásáért.

Asszonyok és lányok oktatása

61. A melbourne-i konferencia támogatja és megerősíti az ammani találkozó határozatát, mely szerint az asszonyok és lányok oktatásának kérdése az oktatásfejlesztésben elsődleges fontosságú. A Delors-jelentés is hangsúlyozza a nők oktatásának jelentőségét a család egészségének fejlődése, a gyermekek iskoláztatása és a közösség életének szempontjából általában. A konferencia témája volt a nők tragikus helyzete Afganisztánban – az oktatásból való kizárásuk – és az oktatással kapcsolatos esélyegyenlőség régióink más országaiban.

62. A konferencia felkéri az UNESCO-t, hogy vegye fel nemzetközi és regionális tervei közé az olyan programok támogatását, amelyek biztosítják a nők számára az esélyegyenlőséget az oktatásban.

(Degovics Csilla fordítása)